

Hyvinvointi- valtion uudelleenmuokkaus Suomessa

Hyvinvointivaltiota on ajettu alas kenties enemmän palvelujen kuin sosiaaliturvan osalta. Artikkelit erittelee tämän muutoksen syitä ja seurauksia.

Leena Eräsaari
Professori (ma.)
Tampereen yliopisto
leena.erasaari@uta.fi

Ruotsalainen Gösta Esping-Andersen (1990) on kehittänyt laajalti käytetyn hyvinvointivaltioiden regiimiteorian, jossa hän erottelee ne kolmeen: liberaaliin (USA, Iso-Britannia), konservatiivis-korporativistinen (Saksa) ja sosiaalidemokraattinen (Ruotsi). Regiimit ovat politiikkaa ja muuta yhteiskunnallista järjestäytymistä, julkisia ja puolijulkisia organisaatioita, mutta myös sosiaaliturvaa ja -palveluita. Suomalainen hyvinvointivaltio on luokiteltu näissä regiimitarkasteluissa muiden Pohjoismaiden tavoin sosiaalidemokraattiseksi. Suomalaisesta hyvinvointivaltiosta on kuitenkin perustellusti sanottu, ettei se ole mahtunut hyvin tähän sosiaalidemokraattiseen malliin, koska siinä ovat olleet edustettuina voimakkaasti muutkin kuin palkkatyöntekijöiden intressit – esimerkiksi maalaisten ja/tai keskustapuolueen sekä työntekijöiden intressit. Suomalaista hyvinvointivaltiota on ehkä luonnehtinut

Kuva: Veikko Somerpuro.

Uudistusten vaikutuksia hyvinvointipalveluihin ei ole juurikaan tutkittu.

tä jäi jäljelle, jos mitään. Eräs monien käyttämä arvio on ollut yhdysvaltalainen valtio-oppineen ja institutionalistin Paul Piersonin (1996) esitys, joka perustuu anglosaksisten hyvinvointivaltioiden alasajon tutkimiseen. Pierson lähtee siitä, että tiedämme vähän karsinnan tai rajoittamisen politiikasta. Tietämättömyyden syynä on se, etteivät tarkastelujen kohteena ole olleet hyvinvointivaltiota ylläpitävät instituutiot tai organisaatiot. Kun hyvinvointivaltiota ylläpitävien organisaatioiden nykyistä tilaa ei tunneta, ei myöskään kyetä sanomaan, mitä hyvinvointivaltiosta on jäänyt jäljelle, mitä on hävinnyt. Samansuuntaisen asiantilän sosiaalityön osalta on todennut Donna Baines (2004) väittämällä, että uudistusten vaikutuksia sosiaalityöhön ei ole juurikaan tarkasteltu.

Institutionalistien ajatus on, että hyvinvointivaltio toteutuu erilaisina instituutioina (tai organisaatioina, mitä termiä itse järjestelmistä käytän). Näillä instituutioilla on pyrkimys laajeta rajattomasti. Erityisesti laajenemispyrkimysten takana ovat kansalaisten tai asiakkaiden ohella professionaaliset ja ammatilliset ryhmät. Nämä professionaaliset ryhmät hakevat polttoainetta laajenemispyrkimyksilleen tieteellisistä ja hoidollisista näkemyksistä, opeista ja paradigmaista. Omaa opetus- ja tutkimustyötäni lähellä oleva esimerk-

pikemminkin "tilkkutäkkimäisyys", monien erilaisten intressien mukailu, kuin sosiaalidemokraattinen visio.

Esping-Andersenin erottelua regii-meihin on usein käytetty kuvaamaan länsimaisten hyvinvointivaltioiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Kuitenkin viimeisten vuosikymmenten muutokset hyvinvointivaltioissa ovat olleet huomattavia, Suomessakin 2000-luvulla kiihtyvää tahiä. Suomessa voimakkain muutos alkoi 1990-luvun laman myötä valtiohallinnosta ja on 2000-luvun alussa mullista-

massa yhä voimallisemmin kunnallisia palveluita. Laman roolista muutosten aiheuttajana on jonkin verran erimielisyyttä; jotkut katsovat, että lama "teki muutokset välttämättömiksi", toiset katsovat, että "lamaa käytettiin hyväksi muutosten aikaansaamiseksi". Muutoksia tehdään kaikkialla maailmassa, ja niiden arvioidaan "samankaltaistavan" harjoitettua sosiaalipolitiikkaa sekä myös kaaventavan regiiemien välisiä eroja.

Keskeinen hyvinvointivaltioita koskeva kysymys parhaillaan onkin se, mi-

”Suomalainen yhteiskunta on vauraampi kuin koskaan,” mutta panostuksia hyvinvointiin karsitaan.

ki on sosiaalityö, jonka yhteys tieteeseen on syventynyt ja yliopistollinen tutkimus ja opettaminen ovat laajenneet huomattavasti 1990-luvulta eteenpäin.

Monet organisaatio- ja instituutiotutkijat ovat rakentaneet ajattelunsa Mary Douglasin näkemyksille. Mary Douglas oli yksi 1900-luvun merkittävistä antropologeista, jonka teos ”How Institutions Think” (1987) on ollut edistämässä ns. kulttuurista näkemystä organisaatioista. Sen mukaan erilaisten instituutioiden kestävyys perustuu sille, että ne ovat muutakin kuin päälle näkyvät, rationaaliset, valtaan ja auktoriteettiin perustuvat kollektiiviset neuvottelut organisaatioiden sisällä ja välillä. Douglas ilmaisee asian siten, että instituutiot harjoittavat ajattelun sosiaalista kontrollia. Ennen kaikkea institutionaalinen ajatusmaailma järjestää kokemuksia ja muistia, se kontrolloi suhteellisen laajalti sitä, miten organisaation jäsenet havaitsevat uudet ideat ja miten he reagoivat niihin.

Kaikkien instituutiossa toimivien ihmisten täytyy hyväksyä ajatusmaailma ainakin tiettyyn pisteeseen saakka kyetäkseen toimimaan sen sisällä. Yksilön päätöksiä instituution sisällä ohjaa siis koko järjestelmä. Douglasista vauhtia saanut kulttuurinen organisaatioiden tutkimus on levinnyt erittäin laajasti sosiaali- ja valtiotieteiden ohessa myös kauppatieteiden ja liikkeenjohdon pariin. Silmiinpistävää on ollut, että 2000-luvun julkisten organisaatioiden muutoksissa kulttuurista organisaatiotutkimusta harjoittaneiden ääni ei ole lainkaan kuulu- nut Suomessa.

Paul Piersonin arvio on, että hyvinvointivaltio on huolimatta voimakkais-

ta muutosyrityksistä kyennyt säilymään suhteellisen muuttumattomana, koska se toteutuu instituutioiden kautta. Mutta toisaalta muutokset ovat agendal-

la pysyvästi, joten muutoksiin tai muuttumattomuuteen pitäisi ottaa kantaa päivittäin. Useat arviot suomalaisesta hyvinvointivaltiosta mukailevat Piersonin ajatuksia. Niissä korostetaan järjestelmän pysyvyyttä tai enimmilläänkin myönnetään, että kansalaisten oma vastuu hyvinvoinnistaan on hieman lisääntynyt. Tätä vähäistä hyvinvointivaltion muutosta on esimerkiksi kuvattu siten, että puhutaan hyvinvointiyhteiskunnasta -valtion sijaan.

Toisenlaisen näkemyksen hyvinvointivaltion säilymisestä esittää hyvinvointivaltiota feministisestä näkökulmasta tarkastellut Jane Lewis (1999)¹. Lewis on sitä mieltä, että pysymis- tai säilymisargumentti ei saa samanlaista kannatusta, jos tarkastellaan palveluita sosiaaliturvan sijaan. ”Toimeentuloturvan karsinta ja uudelleenmuotoilu kohtaavat kuitenkin esteitä ja ovat poliittisesti arkoja. Sen sijaan hoivan tai sosiaalipalvelujen alue on manipuloitavampi, huokoisempi ja muutoksille alttiimpi” (Lewis 1999, 378). Lewis siis väittää, että sosiaaliturva säilyi sosiaali- ja muita palveluita paremmin. Jaan itse tämän Lewisin näkemyksen, vaikka todistaminen onkin vaikeaa, koska sellaisia palveluita koskevia tutkimuksia, jotka kuvaavat laadullisia muutoksia, on suhteellisen vähän.

Monilla palveluiden alueilla vallitsee tilanne, josta Kröger (2005) käyttää ilmausta hoivaköyhyys. Hoivaköyhyys-termi onkin erinomainen monista palveluista terveyden-, vanhusten- ja vammaistenhoidossa. Parhaillaan, siis syksyllä 2007, hoivaköyhyden synnyttämät kriisit nä-

¹ Ks. myös Julkunen (2006).

kyvät laajalti myös julkisuudessa. Yhtäältä poliisi tutkii useampia vammaisten kuolemia Ylöjärvellä ja Lehtimäellä, toisaalta sairaanhoitajien ja muiden julkisten palveluajolojen naisten palkat, ns. tasa-arvotupo on tehnyt näkyväksi naisten suhteellisen aseman heikkene- misen hyvinvointivaltion rapautumisen myötä. Eivätkä Jokelan koulukeskuk- sen surmat varsinaisesti kerro toimivas- ta koululaitoksesta. Julkunen (2006a, 334) tiivistää Piersonin ajatuksen mu- toksesta: ”Kypä hyvinvointivaltio ei ole vakaa, vaan sen muokkaaminen on ali- tuiseen poliittisilla esityslistoilla. Hy- vinvointivaltion suosion ja tiukkuuden politiikan välinen yhteenotto tarjoil- laan ainakin meille suomalaisille päät- tymättömänä näytelmänä.” Kamppai- lua palveluiden tasosta käydään lehtien palstoilla, televisiossa, kunnallisissa eli- missä, myös kansalaisjärjestöissä ja ka- duilla.

Uudistuksilla on monta nimeä

Sosiaalipoliittiset suuret periaatteet ovat kahdenlaisia – universaaleja ja tarvehar- kintaisia. Universaalit merkitsevät sel- laista etuutta, joka koskee kokonaisia ihmisryhmiä – peruskoulu ja lasten päi- vähoito ovat tyypillisiä esimerkkejä pal- veluista, kansaneläke ja lapsilisät sosi- aaliturvasta. Tarveharkintaisen etuuden tyypillisin esimerkki on köyhäinhoito, nykyinen kunnallinen toimeentulotuki. Länsimaisen köyhäinhoidon historia on myös esimerkki siitä, miten yhteiskunnat suhtautuvat eriarvoisuuteen ja erityi- sesti köyhyyteen. Köyhäinhoidon histo- ria Suomessa on pitänyt sisällään mo- nia vaiheita, jolloin köyhiä on kohdeltu armottomasti – myyty, kierrätetty maa- seudulla talosta toiseen, kaupattu mark- kinoilla jne.

Parhaillaan vaikuttaa siltä, että olem- me siirtyneet takaisin tällaiseen armot- tomaan yhteiskuntaan. Nykyinen suh-

tautuminen köyhyyden edustamaan eriarvoisuuteen eroaa kuitenkin 1800-luvun tilanteesta siksi, että ”suomalainen yhteiskunta on vauraampi kuin koskaan”, materiaa jaettavaksi olisi. Yhteiskunnan yleinen vauraus tekee myös köyhien elämän siinä mielessä vaikeaksi, että vertailu vauraampien ihmisten tekemisiin ja arkeen muokkaa näkemystä omasta elämästä surkeammaksi kuin sellaisessa yhteisössä, missä kaikki elävät omilla paikoillaan. Median lisäksi myös tutkimus esittelee sekä köyhien että rikkaiden elämää, joten mahdollisuuksia vertailuun on runsaasti.

1990-luvun lamasta lähtien sekä sosiaaliturva että sosiaalipalvelut ovat olleet muutosten kohteena - supistusten, priorisointien, uudistusten, tarkkuuttamisen tai ”pysyvän muutoksen” kourissa. Julkunen (1992) on kutsunut 1990-lukua käännekohtaksi, Kantola (2002) markkinakuriksi ja managerismiksi ja Sulkunen (2006) projektiyhteiskunnaksi. Itse olen puhunut managerialesestä (Eräsaari 2002), millä tarkoitan liikkeenjohdon kielen tuomista julkiselle sektorille sekä sen kansainvälistä käyttöä eräänlaisena uutena latinana. Kieli ei tässä edusta pelkkää kieltä vaan myös muita käytäntöjä. Uudistusten taustalla on globalisaatio, uusliberalismi ja kansainväliset markkinoiden vapauttamista ajavat etujärjestöt.

Olen käyttänyt uusliberalismi-terminiä ja käytän tässäkin, mutta termi ei ole analyysini kannalta erityisen tärkeä. Analyysini keskiössä ei ole uusliberalismi oppina tai filosofiana, vaan pyrin seuraamaan sen ideoiden vaikutuksia suomalaisiin hyvinvointi-instituutioihin. Käytän ilmausta New Public Management (NPM), koska englanninkielinen nimi antaa viitteitä ideologian ja käytäntöjen suunnasta. Kyseessä on nykykainen imperialismi, siitä vieraskielinen nimitys. Tulkitsen NPM-ideologian ja käytännöt uusliberalismin hallinnolliseksi pikkuveljeksi. NPM:n keksijät ja lähet-

täjät ovat monet, Reaganin USA:n lisäksi Thatcherin Englanti, joista viimeksi mainittu yhdessä Uuden Seelannin kanssa oli ainoa paikka, jossa NPM politisoitiin. Muualla uudistukset on viety enemmän tai vähemmän epäpoliittisesti läpi, myös Suomessa. Uudistusten kansainvälinen tai globaali tausta näkyy jatkuvasti sillä tavalla, että uudistuksia tehtäessä vedotaan OECD:hen, EU:n kilpailutuslainsäädäntöön, EU:n hankintalakeihin, Maailmanpankkiin, WTO:hon jne.

Käytän substantiivina ”käännös” siitä prosessista, jossa kansainvälisten ideologioiden ja organisaatioiden filosofiat tai normit löytävät tiensä suomalaisten elämään (Eräsaari 2002). Käännös ja kääntäminen ovat siinä mielessä erinomaisia ilmaisuja, että ne edellyttävät aktiivisuutta myös vastaanottavalta osapuolelta. Suomalaisella politiikalla on pitkät perinteet vedota ”välttämättömyyden retoriikkaan”, mikä tarkoittaa Suomen ajautumista ajopuuna niin sotaan, hyvinvointivaltioon kuin kelluvaan markkaankin. Myös uusi luku historiassamme, missä hyvinvointivaltio ajetaan alas, on kerrottu vaihtoehdottomana, yhden mahdollisuuden narratiivina – välttämättömänä reaktiona globaalin talouden muutoksiin.

Valtion vähenevä tai vetäytyvä rooli, jota nimitetään myös uudelleenmuotiluksi, moderniksi hallinnaksi tai aidoksi modernisoitumiseksi, vaatii siis valtavan määrän työtä ja uusia hallinnan välineitä. Tätä uutta hallintoa on luonnehdittu myös maailmanlaajuiseksi muodiksi. (Czarniawska ja Joerges 1996). Kyseinen globaali muoti saa siis Suomessa paikallisen käänneksen. Ajatus käänneksen paikallisuudesta sopii hyvin yhteen institutionalistien ja Douglasin näkemysten kanssa, missä organisaatioilla on oma ajatusmaailmansa, historiansa, muistinsa ja muistonsa. Uudistukset

tuodaan olemassa oleviin rakenteisiin, tuhansiin erilaisiin organisaatioihin, joilla on keskushallinnon lisäksi paikallistomistoja, korttelitupia ja kyläkouluja. Kun näissä kaikissa hyvinvointia järjestävissä yksiköissä uusi ja vanha ottavat mittaa toisistaan, merkitsee se valtavaa resurssien panostusta muutokseen. Kun hyvinvointiammateissa on yhtäältä pulaa resursseista (hoivaköyhyyttä) ja toisaalta niitä suunnataan muutoksen tekemiseen, voi tätä myös pitää resurssien väärin kohdentamisena, tuhlaamisena.

1900-luvun sosiaalipolitiikan tai hyvinvointivaltion suuri kertomus on se, että ensin tutkimus yhdessä kansalaisjärjestöjen, politiikan ja muiden yhteenliittymien avulla löysi puutteen tai ongelman, johon haettiin ratkaisua erilaisilla sosiaaliturvaan ja -palveluihin liittyvillä toimenpiteillä. Poliitikka yhdessä reformeja ajavien tahojen kanssa on ollut keskeisessä roolissa hyvinvointivaltion pystyttämisessä, kyseessä on ollut laajojen kansankerrosten aikaansaannos. Esimerkiksi Raija Uljaksen (2005) tutkimus kertoo laajasta mobiilisaatiosta lapsilisien ja eläkkeiden aikaansaamisessa.

Purkamisprojekti on tapahtunut kuta-kuinkin vastakkaisella tavalla, virkamiesten ja poliittisen eliitin päätöksillä. Hyvinvointivaltion purkuprojekti on myös ollut osoitus demokratian toimimattomuudesta, ja siitä voi myös käyttää ilmausta legitimaatiokriisi. Legitimaatiokriisiä voi konkretisoida esimerkiksi Rakenushallituksen lopettamisella (Eräsaari 2002, 2006). Kun Rakennushallitusta yhtiöitettiin ja liikelaitostettiin, teki valtiovarainministeriö päätöksiä vastoin sekä

Meillä tehtävillä uudistuksilla on taustansa uusliberalismissa ja EU:n sekä kansainvälisten järjestöjen suosituksissa.

juristien näkemyksiä että eduskunnan päätöksiä. Valtiovarainministeriön päätökset osoittautuivat oikeudessa laittomiksi, ja valtio maksoi laittomasti irtisanotuille siivoojille korvauksia. Virkamiehet tiesivät etukäteen "todennäköisestä" laittomuudesta mutteivät välittäneet, koska "valtio säästi". Tilannetta, missä valtio/lainsäätävä toimii vastoin lakeja, nimitän legitimitetin puuttumiseksi. Hyvinvointivaltion purku tapahtuu siis sekä epädemokraattisesti että epälegitiimisti.

Jos suomalainen hyvinvointivaltio - sosiaaliturva ja erilaiset palvelut - on luotu erilaisia puutteita korjaamaan ja lisäämään tasa-arvoisuutta, niin uusi tilanne, joka perustuu projekteille, muutokselle muutoksen vuoksi ja kilpailuttamiselle, kaihtaa sellaisia arvoja kuin köyhyyden poistaminen tai sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy. Näennäisestä teknokraattisuudesta – siis väitetystä arvoneutraalisuudesta – huolimatta projektit, tuotteistaminen, ulkoistaminen jne. muuttavat sosiaalipalveluiden kattavuutta, legitimitettiä, sisältöä jne.

Uusliberaalien kaikkein radikaaleimmissa kaavailuissa valtion tehtäväksi nähdään vain laki, poliisi ja armeija, ns. "warfare state". Valtion tehtävien vähentämisen tendenssi on maailmanlaajuinen, sen edistämiseen ja ylläpitämiseen osallistuvat hyvin monenlaiset intressiryhmät, organisaatiot jne. Jonkinlainen yhteisymmärrys vallitsee siitä, että sellaiset kansainväliset järjestöt kuin OECD, WTO, Maailmanpankki ja EU-maissa myös EU:n säädökset vaikuttavat nykyisen politiikan suuntaan. Esimerkiksi Palola (2007) esittää väitöskirjassaan, että EU:n komissiolla on vahva tahto uudistaa ja yhtenäistää eurooppalaista sosiaalipolitiikkaa.

Nyt ollaan uudistamassa hyvinvointivaltioiden rakenteita. Hyvinvointivaltioilla tähdätään EU:n alueella talouden kilpailukyvyyn vahvistamiseen. Eurooppalainen sosiaalipolitiikka ei ole enää köyhiä ja muita puutteenalaisia varten vaan kilpailukykyä, joustavuutta ja kannustavuutta (Palola 2007). Kilpailua suosiva politiikka näkyy tietysti selvimmin julkisten menojen karsimisena ja jäädyttämisenä mutta myös erilaisten palveluiden kilpailuttamisena. Yhä useampia vanhoja palveluita tai niiden osia ulkoistetaan, tuotteistetaan ja yksityistetään, uusia toimintamuotoja ei lainkaan teetetä kunnalla tai valtiolla vaan yksityisillä. Hyvin suurta määrää palveluista hoidetaan lyhytaikaisina projekteina, joiden lakattua palveluja ei enää ole (Eräsaari 2007).

Kysymys siitä, miten paljon uusliberalismin asialla olevat kansainväliset organisaatiot vaikuttavat suomalaiseen sosiaalipolitiikkaan, on tutkimatta. Oma käsitykseni asiasta on, että Suomessa tuskin käytetään hyväksi sitäkään mahdollisuutta autonomiaan, minkä kansainväliset organisaatiot mahdollistaisivat. Siksi on asiallista puhua suomalaisesta käännöksestä, tai voitaisiin puhua myös mentaliteetista tai Juha Siltalan (2007) tavoin psykohistoriasta. Jos puhutaan käännöksestä ja

Kuva: Veikko Somerpuro.

Leena Eräsaari kysyy: käyttävätkö Suomen virkamiehet ja poliitikot hyväkseen niitä mahdollisuuksia hyvinvointivaltion puolustamiseen, joita meillä olisi?

kääntämisestä, korostuu myös vastaanottajan osuus. Omat poliittikkomme, virkamiehemme ja kaikki hyvinvointiorganisaatioissa toimivat ihmiset, myös asiakkaat tulevat aktiivisuuden piiriin.

Mitä NPM:llä haetaan?

Sekä kannattajat että kritisoijat ovat yhtä mieltä siitä, että NPM on perustavanlaatuista julkisen hallinnon modernisoitumista, ns. täydellinen murros. Kannattajat sanovat, että tarkoitus on päästä eroon vanhan hallinnon ongelmista, kuten byrokraattisuudesta ja hitaudesta ja erityisesti kalliista hinnasta. Clarke ja Newman (1997) ovat listanneet muutoksia, joita kannattajat lupaavat. Epäjatkuvuutta kuvataan matkana, lähinnä huonosta hyvään. NPM on kuin prototyypinen mainos, jossa elämää

ennen jääkaappia tai Flooraa kuvataan hankalaksi tai mahdottomaksi, kun taas hankinnan jälkeinen elämä on aurinkoa ja kukkaniityillä kirmailua. Uusi merkitsee siirtymistä tuottajakeskeisyydestä käyttäjäkeskeisyyteen, monopolistisuudesta markkinajohtoisuuteen, pakosta valintaan, yhdenmukaisuudesta monipuolisuuteen, riippuvuuden kulttuurista itsenäisyyden korostamiseen.

Clarcken ja Newmanin (1997) mukaan tällainen yksinkertaistava ennen ja jälkeen-jaottelu saa unohtamaan oikean menneisyyden ja näkemään tulevaisuuden liioitellun optimistisesti. Kriitikot huomauttavat myös, että NPM:n kannattajat tuntuvat unohtavan palveluita tarvitsevien todellisuuden. Kun korostetaan liberaaleja arvoja, painotetaan kansalaisen valinnanvapautta ja torjutaan holhoavan hyvinvointivaltion kahleet, niin unohdetaan, millaisia ihmisiä palveluiden saajien enemmistö on. Uusliberalistien fantasioima kansalainen on täysivaltainen tai vahva palvelujen kuluttaja, joka valitsee ja vaatii, vertailee ja kilpailuttaa. Tämä on äärimmäisen kaukana todellisista sosiaalipalveluiden saajista. Suurta osaa hyvinvointivaltion palveluista ei ole lainkaan tarkoitettu uusliberalistien fantasioimalle kansalaiselle. Jos vaikka ajatellaan Ylöjärvellä ja Lehtimäellä laitoksissa ja kotona hoidettavia vammaisia, ovat heidän mahdollisuutensa erilaisiin vaihtoehtoihin tuskin "rajatomat". NPM haluaa edistää palveluiden markkinoita valinnan vapauden nimissä, joten kunnallisten ja valtiollisten palvelujen sijaan kannustetaan yksityisiä yrityksiä ja ns. kolmannen sektorin järjestöjä.

Ennen kaikkea NPM:llä haetaan hyvinvointivaltion tarjoamien erilaisten palvelujen vähentämistä ja karsimista, keskittymistä vain tärkeimpiin, ns. ydinosaamisalueille. Kaikkialla maailmassa julkisia palveluita onkin karsittu. Yhtäältä NPM:ssä on siis kyse julkisen sektorin osuuden vähentämisestä.

Toisaalta julkiselle sektorille vaaditaan samanlaisia toimintatapoja kuin yksityisellä sektorilla on. Perusteluna käytetään sitä, että yksityisten yritysten toimintatavat ovat ylivoimaisia julkisen toimintatapoihin verrattuna. Sennett (2002) ottaa esille työn muutoksia käsittelevässä teoksessaan sen, että klassisen taloustieteen edustajista ainakin Adam Smith arvosti kauppiaita dynaamisen talouden ihannehahmoina. Smith torjui tehdastyön rutiinimaisena raatamisena, joka oli kaukana "innovatiivisuudesta" ja ylisiti kauppaa edellytyksenä uusille tarpeille ja tavaroille.

Nyt tämä ihanteellinen kauppiashahmo on löydetty uudestaan yksityisenä yritystoimintana. Yksityinen yritystoiminta, liikkeenjohto tai management tuodaan dogmana/kielenä julkisiin organisaatioihin. Julkiselle tuotu management viittaa kuitenkin sellaiseen ihanteelliseen yksityiseen sektoriin, jota ei ole olemassa. Erityisesti ihannointi jättää huomiotta, että julkisen sektorin toimintatavat ovat toisenlaiset kuin yksityisen. Esimerkiksi kilpailuttaminen julkisella sektorilla tarkoittaa aivan eri asiaa kuin yksityisellä (Eräsaari 2002). Kun julkisten palveluiden kustannuksia halutaan pienentää tehostamalla ja nopeuttamalla toimintaa ja teettämällä palveluja halvemmalla, johtaa esimerkiksi kilpailuttaminen aivan päinvastaiseen tulokseen – kalleuteen, hitauteen ja niukkojen voimavarojen tuhlaamiseen. ■

KIRJALLISUUS

Baines, D. (2004), Pro-Market, Non-market: the Dual Nature of Organizational Change in Social Service Delivery, *Critical Social Policy*, 24, 5–29.

Clarke, J. & Newman, J. (1997), *The Managerial State, Power, Politics and Ideology in the Remaking of Social Welfare*, London: Sage.

Czarniawska, B. & Joerges, B. (1996), *Travel of Ideas*, teoksessa Czarniawska, B. & Sevón, G. (Eds): *Translating Organizational Change*, 13–47. Berlin etc.: Walter de Gruyter.

Douglas, M. (1987), *How Institutions Think*, London: Routledge & Kegan Paul.

Eräsaari, L. (2002), *Julkisen tila ja valtion yhtiöittäminen*, Helsinki: Gaudeamus.

Eräsaari, L. (2006), *New Public Management on julkista koskevien vääryyksien isä*, teoksessa Helne, T. & Laatu, M. (toim.): *Vääryyskirja*, 87–101. Helsinki: Kela.

Eräsaari, L. (2007), *Miten vanhusten palvelujen tilkkutäkkiä järjestetään?* Teoksessa Eräsaari, L. (toim.): *Vanhusten arjen tukena*, Tampere: Nääsville ry.

Esping-Andersen, G. (1990), *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Cambridge: Polity Press.

Julkunen, R. (2006), *Hyvinvointivaltion sukupuolijärjestelmä – Jane Lewisin feministinen teoria*, teoksessa Saari, J. (toim.): *Hyvinvointivaltio. Suomen mallia analysoimassa* (2. korjattu painos), 360–389. Helsinki: Yliopistopaino.

Julkunen R. (2006a), *Hyvinvointivaltion uusi politiikka – Paul Piersonin historiallinen institutionaalisuus*, teoksessa Saari, J. (toim.): *Hyvinvointivaltio. Suomen mallia analysoimassa* (2. korjattu painos), 332–359. Helsinki: Yliopistopaino.

Julkunen, R. (2001), *Suunnanmuutos. 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa*, Tampere: Vastapaino.

Kantola, A. (2002), *Markkinakuri ja managerivalta. Poliittinen hallinta Suomen 1990-luvun talouskriisissä*. Helsinki: Helsingin yliopiston viestinnän laitos ja Lokikirjat.

Kröger, T. (2005), *Hoivaköyhyys yksinhuoltajaperheissä: kenelle lastenhoito-ongelmat kasautuvat?* teoksessa Takala, P. (toim.): *Onko meillä mallittia sijoittaa lapsiin?*, 206–232. Helsinki: Kela.

Lewis, J. (Ed.) (1999), *Gender, Social Care and Welfare State Restructuring in Europe*, Aldershot: Ashgate.

Palola, E. (2007), *Näkökulmia eurooppalaiseen sosiaalipoliittikaan: malli, väestö, resurssi ja kommunikaatio*, Helsinki: Stakes, Tutkimuksia 164.

Pierson, P. (1996), *Dismantling the Welfare State? Reagan, Thatcher, and the Politics of Retrenchment*, Cambridge: Cambridge University Press.

Sennett, R. (2002), *Työn uusi järjestys: miten uusi kapitalismi kuluttaa ihmisen luonnetta*, Tampere: Vastapaino.

Siltala, J. (2007), *Psykohistorian metodologisia kysymyksiä*. <http://www.valt.helsinki.fi/staff/jproos/siltmet.htm>, sit. 5.11.2007.

Sulkunen, P. (2006), *Projektiyhteiskunta ja uusi yhteiskuntasopimus*, teoksessa Rantala, K. & Sulkunen, P. (toim.): *Projektiyhteiskunnan käänköpuolia*, Helsinki: Gaudeamus.

Uljas, P. (2005), *Taistelu sosiaaliturvasta. Ammattiyhdistysväen toiminta sosiaaliturvan puolesta 1950–1960*. Helsinki: Like.